Finansregionråd
Irene Svenonius (M)

INTERPELLATIONSSVAR

RS 2021-0798

2021-12-02

Svar på interpellation 2021:52 av Lars Bryntesson (S) till Regionrådet Irene Svenonius angående idéburna-offentliga partnerskap (IOP)

Lars Bryntesson (S) har ställt följande frågor om idéburna-offentliga partnerskap (IOP)

1. Står du fortfarande bakom Regionstyrelsens bedömning den 16 juni 2020 att den statliga utredningen på ett rimligt sätt klargjort de legala förutsättningarna för IOP, liksom vad som är lämpliga kriterier för att ingå ett IOP?

2. Står du fortfarande bakom Regionstyrelsens bedömning den 16 juni 2020 att den genomgång som utredningen har gjort kommer att utgöra ett stöd i användningen av IOP inom välfärden också inom region Stockholm?

3. Vad är det för lagstiftning, eller brist på lagstiftning, som under debatten i fullmäktige den 14 september angavs som hinder för användningen av IOP i region Stockholm, men som uppenbart inte utgör liknande hinder i övriga landet?

4. Vad är det som gör att fler idéburna aktörer ännu inte har getts möjlighet att ingå IOP av det slag som regionen ingått med Ericastiftelsen, där detta uppenbart ändå har fungerat?

Som svar vill jag anföra följande:

Hälso- och sjukvården utförs av många olika aktörer, såväl offentligt drivna som privata företag, stiftelser och andra idéburna aktörer. Med patienten i fokus bidrar en mångfald av aktörer, i olika storlek och driftform, till ökad valfrihet, tillgänglighet, kvalitet och utveckling inom vården. Region Stockholm verkar för att öka andelen idéburna aktörer inom relevanta områden inom regionens verksamheter och för att ta fram en modell för detta.

IOP definieras enligt följande
1. Partnerskapet är ett samarbete mellan en eller flera offentliga aktörer och en eller flera idéburna aktörer i välfärden
2. Det syftar till att uppnå ett gemensamt allmännyttigt mål
3. Såväl den offentliga som den idéburna aktören bidrar med resurser.

Den av interpellanten skrivna definitionen av en IOP är att ”båda bidrar med resurser” för att ”uppnå ett gemensamt allmännyttigt ändamål” är korrekt. Formuleringen i det av interpellanten åberopade motionssvaret var ett sätt att förklara vad det skulle innebära i Region Stockholm och på vilket sätt båda parter skulle kunna bidra med resurser.

Interpellanten har även invändningar mot beskrivningen att det gjorts många statliga utredningar om IOP. Det är svårförståeligt, då ämnet berörts av bl a utredningarna Ordning och reda i Välfärden, SOU 2016:78 , Palett för ett stärkt civilsamhälle, SOU 2016:13, Förenklingsutredningen SOU 2018:44 samt

Idéburen välfärd, SOU 2019:56. Därutöver kan följande utredningar också nämnas som behandlat frågor som anknyter till frågeställningar kring idéburna aktörers samverkan nämligen, En arvsfond i takt med tiden SOU 2018:70 , Kvalitet i välfärden – bättre upphandling och uppföljning SOU 2017:38 och Demokrativillkor för bidrag till civilsamhället, SOU 2019:35.

Det är korrekt som Lars Bryntesson anger att ett lagförslag lämnats i utredningen SOU 2019:56 om ett register för idéburna aktörer. Vidare är det korrekt, om det tolkats så, att registret inte ska avse s k IOP utan vissa idéburna aktörer. Det ska dock tilläggas att det är just dessa föreslagna idéburna aktörerna som kan komma ifråga för IOP. På så sätt kan registret bidra till identifiering av idéburna aktörer eftersom lagförslaget innehåller en definition av vilka som kan vara en sådan aktör.

Det är korrekt att vissa av de frågetecken som funnits rörande IOP har retts ut i utredningen SOU 2019:56. Även om de juridiska förutsättningarna därmed är klarare, så kvarstår fortsatt analys av förutsättningarna för tillämpning i vår region. Det arbetet bör avvakta till dess regeringen övervägt vad som kommit fram i utredningen SOU 2019:56 och lagt fram en proposition. Eventuellt behöver regionen inte en särskild strategi för detta, utan bör alltid i det normala arbetet med upphandlingar analysera det för regionen effektivaste sättet att uppnå det som ska genomföras. Möjligen kan också övervägas om det av de nya riktlinjerna för direktupphandlingar ska finnas med information om förutsättningar för IOP.

Av betydelse i detta sammanhang är att Region Stockholms verksamheter bedrivs i egen regi och när det av olika skäl bedömts att externa aktörer ska verka med offentliga medel är det fråga om beställning av en vara eller en tjänst. Sällan är det fråga om att utan ersättning eller enbart med bidrag i form av interna resurser såsom experter, sakkunniga eller andra tjänstemän utföra eller utveckla gemensamma uppgifter. Sådana samverkansformer finns säkerligen, men är av undantagskaraktär. Oftast är det alltså fråga om ett arbete eller samarbete och ersättning ska utgå för arbetet, dvs offentliga medel används för ett särskilt syfte. Det blir därmed en fråga om ett offentligt kontrakt, vilket är något som är upphandlingspliktigt om inga särskilda undantagsregler är tillämpliga. En idéburen aktör kan naturligtvis som andra på marknaden lämna anbud i en upphandling.

Frågor har över tid uppkommit om att lämna uppdrag till idéburna aktörer men vid en närmare granskning av förutsättningarna för samarbetet har det framkommit att det är fråga om sådana villkor för samarbetet som innebär att det föreligger ett offentligt kontrakt. Tillämpningsområdet får alltså anses begränsat i regionen eftersom regionen måste säkerställa att de medel som satsas på den välfärd som regionen ansvarar för utges på ett sätt som kan kontrolleras och utkrävas om inte den samarbetande parten utför sin del av uppgiften. En uppgift som samarbetspartnern ersätts för av offentliga medel.

Mot bakgrund av de tillämpningssvårigheter och rättsliga ifrågasättanden om IOP-överenskommelser inte ska vara upphandlingspliktiga offentliga kontrakt är det välkommet om regeringen återkommer med lagförslag, som tydligare än en omständlig vägledning klargör förutsättningarna för tillämpningen. På så sätt skulle vi slippa de olika tolkningarna som nu pågår i Sverige av om en överenskommelse är en IOP eller ett upphandlingspliktigt offentligt kontrakt.

Svårigheten och komplexiteten med IOP och idéburna aktörer beskrivs bra av Lena Micko (S), dåvarande civilminister. I tidskriften Dagens Samhälle den 2 november 2021 anförs:

”Det är därför som regeringen arbetar för att underlätta, stärka och främja de idéburnas deltagande i välfärden. Det är inte fråga om att ersätta, utan om att komplettera, offentligt drivna verksamheter.

Av regeringens pågående insatser vill jag särskilt lyfta propositionen om ett förenklat upphandlingsregelverk som just nu ligger på riksdagens bord. I den föreslås en utökning av möjligheten att reservera kontrakt åt idéburna aktörer vid upphandling av sociala tjänster och framför allt kraftigt höjda direktupphandlingsgränser i dessa fall. Förslaget öppnar för mer av flexibilitet och lokala lösningar runt om i landets kommuner och regioner. Något som kommer få stor betydelse för idéburna aktörers möjlighet att växa.

Som civilminister ansvarar jag också för beredningen av Samuel Engbloms utredning Idéburen välfärd. Utredningen föreslår bland annat en definition och ett register av idéburna aktörer och inte minst en ytterligare utökning av möjligheten för kommuner och regioner att i upphandlingar reservera kontrakt till dem. Vidare har utredningen tagit fram en vägledning kring så kallat IOP (partnerskap mellan offentliga myndigheter och idéburna aktörer).

Att komma fram till ett lagförslag på området är högprioriterat, men en del arbete återstår. Förslagen aktualiserar komplexa frågor i förhållande till EU-rätten och remissynpunkter måste analyseras. Min och regeringens ambition är dock att med utgångspunkt i utredningens förslag lägga fram en proposition under våren 2022. Det innebär att reformen skulle kunna träda i kraft den 1 januari 2023.”

Slutligen vill jag understryka att idéburna organisationer bidrar till samhällsnytta och mångfald i välfärden, vilket är en bild som jag uppfattar att interpellanten delar. Den blågröna koalitionens inriktning är att öka andelen idéburna aktörer inom relevanta områden. Min förhoppning är att kommande lagförslag kommer förenkla detta.

Därmed anser jag interpellationen besvarad.

Stockholm den 2 december 2021

Irene Svenonius